

KLAGANDE

Allmänna ombudet för socialförsäkringen

MOTPART

Mukhtar Hassan, 19971006-7795

God man: Lisa Undén

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Karlstads dom den 17 oktober 2019 i mål nr 5662-18, se bilaga A

SAKEN

Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten meddelar prövningstillstånd.

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Allmänna ombudet yrkar att underinstansernas avgöranden upphävs och att Mukhtar Hassan ska vara fortsatt berättigad till assistansersättning med i genomsnitt 108,39 timmar per vecka från och med oktober 2018. Allmänna ombudet anför följande. Bestämmelsen i 51 kap. 12 § socialförsäkringsbalken (förkortad SFB) fick sin nuvarande lydelse genom lagändring den 1 april 2018 och det saknas vägledande avgöranden beträffande frågan om när förutsättningarna för omprövning till följd av väsentligt ändrade förhållanden är uppfyllda. Vad som karaktäriserar ett väsentligt ändrat förhållande framgår inte direkt av lagtexten. Förarbetsuttalandena ger inte heller någon direkt ledning i frågan om det även krävs en viss minsta tidsmässig förändring av assistansbehovet för att det ska vara fråga om väsentligt ändrade förhållanden. Det är oklart om rätten till assistansersättning alltid ska omprövas även om det ändrade förhållandet inte har föranlett någon större förändring av hjälpbehovet rent tidsmässigt. Det kan inte vara fråga om ett väsentligt ändrat förhållande om detta inte samtidigt har medfört en väsentlig förändring av tiden med assistansersättning. För Mukhtar Hassans del har hans behov av assistans minskat med i genomsnitt fem timmar per vecka. Det kan ifrågasättas om denna nivå av timmar är tillräcklig för att det ska vara fråga om en väsentlig förändring. Kravet på väsentligt ändrat förhållande för att ompröva hans rätt till assistansersättning är därför inte uppfyllt.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Grund för omprövning av rätten till assistansersättning på grund av ändrade förhållanden framgår av 51 kap. 12 § SFB där det anges att rätten till assistansersättning ska omprövas i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade. Att rätten till assistansersättning ska omprövas i den utsträckning som denna har minskat i omfattning innebär att

omprövningen bör begränsas till de ändrade förhållanden som medfört minskningen. Det handlar alltså om en partiell omprövning och inte en fullständig omprövning av rätten till assistansersättning (prop. 2017/18:78 s. 21).

Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning att den omständigheten att Mukhtar Hassan numera deltar i daglig verksamhet i stället för att gå i skolan och därmed får sitt hjälpbehov tillgodosett genom annat samhällsstöd utgör sådana väsentligt ändrade förhållanden som avses i 51 kap. 12 § SFB. På grund av de ändrade förhållandena har hans hjälpbehov minskat i omfattning med i genomsnitt fem timmar per vecka.

Det sägs inte i 51 kap. 12 § SFB att rätten till assistansersättning ska ha minskat i viss minsta omfattning för att omprövning med stöd av nämnda bestämmelse ska kunna ske. Inte heller i lagens förarbeten finns stöd för att detta varit lagstiftarens avsikt (prop. 2017/18:78 s. 11, 21 och 27). Även den omständigheten att det är fråga om partiell omprövning, dvs. att omprövningen inte innebär någon fullständig prövning av rätten till assistansersättning, talar mot att förändringen även måste vara av väsentlig omfattning för att omprövning med anledning av de ändrade förhållandena ska kunna ske. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Petter Classon

Liselotte Tagaeus

Alicia Eklund
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I KARLSTAD****DOM**
2019-10-17
Meddelad i KarlstadMål nr
5662-18**KLAGANDE**Allmänna ombudet för socialförsäkringen
103 51 Stockholm**MOTPART**Mukhtar Said Hassan, 19971006-7795
Visgatan 13 A Lgh 1001
703 72 Örebro

God man: Lisa Undén

Västra Vintergatan 35 Lgh 1201
703 44 Örebro**PART**Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Göteborg
405 12 Göteborg**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Försäkringskassans beslut den 4 september 2018

SAKEN

Assistansersättning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

BAKGRUND

Mukhtar Hassan var sedan tidigare beviljad assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) med 108,39 timmar per vecka från och med oktober 2013. Genom beslut den 4 september 2018 beslutade Försäkringskassan att han får färre timmar från och med oktober 2018 med i genomsnitt 103 timmar och 39 minuter. Anledningen var att det gällde en förändring som berodde på att han gått från skola till daglig verksamhet samt att förändringen var betydande och genomgripande för honom varför det var ett väsentligt ändrat förhållande att han gått från skola till daglig verksamhet.

PARTERNAS INSTÄLLNING

Allmänna ombudet yrkar att förvaltningsrätten upphäver Försäkringskassans beslut och förklarar att Mukhtar Hassan fortsatt är berättigad till assistansersättning med i genomsnitt 108,39 timmar per vecka från och med oktober 2018. I huvudsak anføres följande.

Mukhtar Hassan har gått från skola till daglig verksamhet. Förändringen har inneburit att annat samhällsstöd har ökat med en halvtimme per vecka och medfört en minskning av assistansersättning motsvarande fem timmar per vecka med anledning av att antalet skolveckor per år är färre än antalet veckor med daglig verksamhet. Frågan i målet är om den omständigheten att Mukhtar Hassan får sitt hjälpbehov tillgodosett av ett annat samhällsstöd än tidigare utgör sådana väsentligen ändrade förhållanden att rätten till assistansersättning alltid kan omprövas eller om det även krävs att förändringen är väsentlig tidsmässigt.

Försäkringskassan synes, som allmänna ombudet uppfattar det, anse att om den försäkrades behov av hjälp tillgodoses genom ett annat samhällsstöd än tidigare ska det anses som ett väsentligt ändrat förhållande oavsett om och i vilken omfattning det påverkar assistansersättningen. I Mukhtar Hassans

ärende har bytet från skola till daglig verksamhet medfört en tidsskillnad om 30 minuter per vecka under de veckor som han har daglig verksamhet jämfört med de veckor då han gick i skola. Utslaget på helårsbasis blir det en minskning av beviljad assistansersättning som uppgår till fem timmar per vecka. Det kan inte anses vara tillräckligt för att det ska vara fråga om en väsentlig förändring av tiden med assistansersättning. Kravet på ett väsentligt ändrat förhållande för att kunna ompröva hans rätt till assistansersättning är därför inte uppfyllt.

Försäkringskassan har fått tillfälle att yttra sig i målet och anför sammanfattningsvis följande. Vad som karakteriserar väsentligt ändrade förhållanden framgår inte direkt av lagtext eller förarbeten men det ska vara frågan om en betydande förändring. Om det fordras att förändringen också är tidsmässigt väsentlig stipuleras inte heller. Ändrade förhållanden hänförliga till den försäkrade ska förstås i vid bemärkelse och kan exempelvis vara att hjälpbehovet tillgodoses genom annat samhällsstöd eller att den försäkrade har flyttat till ett annat boende. Det ska vara fråga om faktiska förhållanden som har ändrats och som innebär att den försäkrades rätt till assistansersättning ska minskas eller dras in.

Mukhtar Hassan har fått tillfälle att yttra sig över överklagandet men har inte gjort det.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Rättslig reglering m.m.

En försäkrad som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) kan, enligt 51 kap. 2 § socialförsäkringsbalken (SFB) för sin dagliga livsföring få assistansersättning för kostnader för personlig assistans. Utgångspunkten är att assistansersättning inte lämnas för tid när den funktionshindrade vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS. Om det finns särskilda skäl

kan assistansersättning lämnas även när den funktionshindrade deltar i sådan verksamhet. Detta framgår av 106 kap. 24 och 25 §§ SFB.

Vad som avses med begreppet väsentligt ändrade förhållanden har i förarbetena beskrivits som att det måste vara fråga om faktiska förhållanden, hänförliga till den försäkrade, som har ändrats och som innebär att den försäkrades rätt till assistansersättning minskar i omfattning. Prövningen av om behovet av assistans har minskat får inte göras på någon annan grund än det ändrade förhållandet. Som exempel på väsentligt ändrade förhållanden anges ändringar i den försäkrades livssituation där hjälpbehovet tillgodoses genom ett annat samhällsstöd eller att den försäkrade har flyttat till ett annat boende (jfr. prop. 2017/18:78 s. 11, 21 och 27).

Gällande daglig verksamhet enligt 9 § 10 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är insatsen till för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Syftet med insatsen daglig verksamhet är att bidra till den personliga utvecklingen och främja delaktighet i samhället. Ett övergripande mål bör vara att på kortare eller längre sikt utveckla den enskildes möjlighet till arbete. Det bör understrykas att daglig verksamhet inte ska uppfattas som en anställningsform och att det inte är fråga om ett avlönat arbete. Däremot kan verksamheten med fördel utformas så att den bidrar till att öka personens förutsättningar att senare få en anställning i arbetslivet och det är angeläget att möjligheten till arbete på den reguljära arbetsmarknaden prövas regelbundet (prop. 1992/93:159 s. 50, 88 ff. och 181).

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten har att ta ställning till ifall omständigheten att Mukhtar Hassan har bytt från skola till daglig verksamhet utgör sådana väsentligen ändrade förhållanden att rätten till assistansersättning kan omprövas eller om det även krävs att den tidsmässiga förändringen ska ha en viss omfattning.

Som framgår ovan har det i förarbetena uttalats att en väsentlig förändring innebär bland annat ändringar i den försäkrades livssituation där hjälpbehovet tillgodoses genom ett annat samhällsstöd. Det framgår inte av att någon begränsning till en viss minsta tid också har varit avsedd. Istället torde en bedömning behöva göras i det enskilda fallet.

Det framgår av handlingarna i målet att Mukhtar Hassans totala tid i skolan över året var mindre än den tid som han är på daglig verksamhet. Hans hjälpbehov tillgodoses således av annat samhällsstöd, vilket är en sådan förändring som enligt förarbetena ska anses utgöra en väsentlig förändring. Den tid som det gäller är fem timmar per vecka. Förvaltningsrätten finner att denna tid inte är sådan att den förändring som faktiskt har skett inte ska anses vara väsentlig. Förvaltningsrätten finner därför inte skäl att göra en annan bedömning i målet än vad som har framkommit av Försäkringskassans bedömning. Vad allmänna ombudet har anfört föranleder ingen annan bedömning. Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Denna dom kan överklagas. För information om hur man överklagar, se bilaga (FR-03).

Stefan Olsen Siri
rådman

I avgörandet har även nämndemännen Jane Sahlin, Marianne Ohlsson och Stig-Arne Persson deltagit.

Målet har föredragits av Emma Koskelainen.

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från beslutets datum.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.